

DR A. SZÁSZ
DIRECTEUR VAN DE NEDERLANDSCHE
BANK

Dr A. Szász, diplomaat van de Bank

'Snelle institutionele veranderingen zouden, lijkt mij, noodzakelijkerwijs betekenen: verschillende snelheden. Of je dat wilt, is in belangrijke mate een politieke vraag. Het is denk ik, beter om een Economische en Monetaire Unie zo op te zetten dat de regeringen van landen met veel te grote tekorten tegen hun parlement kunnen zeggen: denk erom, als je niet meewerkt, dan is er een goede kans dat de zaak zonder ons van start gaat'. Dit stelt dr A. Szász, directeur van de Nederlandsche Bank, als we het punt van de snelheid van de vorming van een Europese Monetaire Unie aansnijden.

Internationaal monetair overleg is het vakgebied bij uitstek van de heer Szász. In 1987 promoveerde hij dan ook op het onderwerp 'Monetaire Diplomatie: Nederlands internationale monetaire betrekkingen 1958-1987'. Toch was het schrijven van een proefschrift voor de heer Szász niet het einde. Binnenkort wordt hij ook professor en hoopt hij als hoogleraar Europese Studies zijn studenten iets van zijn praktijkervaringen als monetair diplomaat mee te geven. In zijn in november te houden inaugurele rede zal hij dan ook zijn visie geven op hoe een integratie, met aangepaste snelheden, in Centraal Europa zijn beslag zou kunnen krijgen. Daarover leest u al in dit interview. De details van de inaugurele rede vertrouwt Szász - in zijn dubbelgesloten werkkamer omgeven door een typemachine, veel potloden, een molentje om die te scherpen en een hypermodern beeldscherm waarmee hij waakt over de hardheid van de gulden - later aan het papier toe. Bij dit schrijven werkt de immer afgewogen formulerende en vloeiend Hongaars sprekende Szász het liefst met een potlood. 'Als ik daarmee schrijf, en dat doe ik als ik het gevoel heb dat ik nog terug moet kunnen, dan heb ik liever een scherpe'. Of dat wel eens moet, daar kom je bij een DNB'er niet echt achter.

U hebt een Hongaarse naam. Bent u daar geboren?

Nee, ik ben in Indonesië geboren, Jokjakarta. Mijn vader was daar na de Eerste Wereldoorlog als arts heen gegaan. In die periode was het namelijk vrij moeilijk om artsen uit Nederland ertoe te bewegen naar het voormalige Nederlands-Indië te gaan. Vanuit Oostenrijk en Hongarije liep dat soepeler. In die landen was de economische situatie niet zo goed, vandaar dat heel veel Oostenrijkse en Hongaarse doktoren naar de grotere steden in Nederlands-Indië waren getrokken.

Hoe bent u opgevoed, Hongaars, Indisch of Nederlands?

Thuis spraken we zoals het uitkwam, Nederlands of Hongaars en op school uiteraard Nederlands. Dus ik ben tweetalig, maar mijn Hongaars is heel beperkt in die zin, dat ik het vloeiend spreek en min of meer accentloos, maar ja zoals iemand spreekt die

het thuis heeft geleerd. Ik heb nooit onderwijs in die taal genoten. Van de grammatica weet ik dus niets af. Een paar jaar geleden was er bijvoorbeeld een congres in Hongarije, waaraan een heleboel economen van Hongaarse afkomst uit heel de wereld deelnamen. Mij viel toen op - dat congres ging in het Hongaars - dat ik de buitenlandse Hongaren moeiteloos kon volgen. Die werkten namelijk allemaal via een buitenlandse taal, die spraken vertaald Hongaars. Veel meer moeite had ik daarentegen met de autochtone Hongaren.

Is de affiniteit met Hongarije en de Hongaren nog zo groot, dat u liever iets bancairs in Hongarije zou willen gaan doen dan hoogleraar worden in Amsterdam?

Ik kan hier nog even voort. De pensioengerechtigde leeftijd is bij de Bank 65 en ik ben pas 58. Het hoogleraarschap is voor vijf jaar en daarna zien we wel weer verder.

U zegt én én, maar de vraag was óf óf. Wat zou u doen als er een uitnodiging voor bijvoorbeeld een adviesfunctie bij de Centrale Bank van Hongarije zou komen en u zou 63 geweest zijn?

Als er één ding is dat ik heb geleerd, is dat om nooit op hypothetische situaties in te gaan, want als de werkelijkheid daar is, dan is het toch weer anders.

Bent u na uw studie meteen bij de Bank terechtgekomen?

Ik ben in de tweede helft van 1959 afgestudeerd en ik ben per 1 januari 1960 bij de Studiedienst van de Bank gekomen. Dat was de sectie Buitenland, een nieuwe sectie van de Studiedienst. Later heeft die sectie zich afgesplitst van de Studiedienst en is het een aparte afdeling geworden: Internationale zaken. Daar was ik de eerste chef.

Was professor Kessler er al toen u binnenkwam?

Jazeker. Je zou kunnen zeggen dat Kessler me heeft aangenomen bij de Bank.

In 1960 was er een hele andere Bank dan nu. Op zijn minst was zij toen mystiek, ontoegankelijk. Autoritair misschien wel. In het boekje dat verschenen is over 40 jaar Nederlandse Bankiersvereniging wordt gesproken over de periode-Holtrop, de periode-Zijlstra, de periode-Duisenberg. U hebt dat allemaal meegemaakt. Zijn het inderdaad trendbreuken in het optreden naar buiten, die gekoppeld zijn aan de persoon van de President?

Ik zou het eerder een evolutie noemen. De persoon van de President speelt daarin natuurlijk een belangrijke rol, maar er zijn meer dingen. Ik geloof dat het inderdaad een combinatie is van factoren. Holtrop maakte er een beetje een one-man-show van. Het is volkomen juist dat de Bank veel opener is geworden sindsdien. Je kunt zeggen: dat past bij de personen, maar het past ook in de tijd.

U vindt dat geen verwording van de Bank?

Helemaal niet. Ik vind dat het een heel juiste ontwikkeling is, die je overal ziet en dus ook hier.

Een verworvenheid zelfs? Of gaat dat weer te ver?

Het is een kwestie van woorden. Ik wil daar best wat uitvoeriger op ingaan. Ik geloof dat de Bank altijd twee dingen moet afwegen. Dat was vroeger zo en dat is nu zo. Aan de ene kant is er een heel duidelijk belang dat we hebben bij het naar buiten brengen van wat we willen en waarom we het willen. Zonder dat kun je niet functioneren. Dus dat is heel wezenlijk. Tegelijkertijd is er een aantal beperkingen op die openheid. Ik noem drie voor de hand liggende dingen. In de eerste plaats hebben we te maken met markten. Dat is één beperking, dat hoef ik u niet uit te leggen. In de tweede plaats zijn we monetaire autoriteit, maar dat is het departement van Financiën ook. Je moet goed samenwerken. Je moet nooit de indruk wekken dat je debatteert of discussieert over de band van de pers. En in de derde plaats moeten we natuurlijk heel nauw samenwerken met de monetaire autoriteiten van andere landen. Ook daar wil je nooit de indruk wekken dat je discussieert over de band van de openheid. Deze dingen zijn, zeg maar, beperkingen op de openheid. Tegelijkertijd kun je niet functioneren zonder die openheid. Het is altijd een afweging. Je zou kunnen zeggen dat die afweging in de jaren '60 leidde naar een veel beperktere mate van openheid dan nu. Dat is een kwestie van tijd, maar het feit dat de tijden veranderd zijn, maakt het voor ons ook makkelijker. Nu kunnen we wel eens iets zeggen dat de monetaire autoriteiten van andere landen vroeger ervaren zouden hebben als een te grote spraakzaamheid, als een poging tot discussie met hen. Nu zullen ze begrijpen dat de Nederlandsche Bank doet wat iedere andere centrale bank doet: uitleggen.

In de periode-Holtrop was het duidelijk wat de Bank wilde en er werd niet uitgelegd waarom iets gewild werd. U zegt: we hebben een maatschappelijke evolutie, daar hebben wij ons aan aangepast. Als je die lijn doortrekt, wordt een monetaire autoriteit dan geen voorwerp van discussie in de pers respectievelijk in de politiek? Dan knabbelt men toch aan de autoriteit?

Nee, niet als je overtuigende argumenten hebt.

Maar er zijn ook wel eens zaken die gedaan moeten worden zonder dat er overtuigende argumenten zijn?

Dan is het des te belangrijker dat men uit ervaring weet dat daar waar je argumenten kunt hanteren, dat die goed plegen te zijn. Ik heb heel vaak meegeemaakt, ook bij gesprekken met journalisten, dat er iets van verbazing was als je uitlegde wat de achtergronden waren, dat er bij wijze van spreken meer over nagedacht was dan ze in eerste instantie soms veronderstelden. Dat betreft zeker het wisselkoersbeleid, het rentebeleid en de dingen die soms in de krant werden aangemerkt als koud-watervrees. Als je ze dan uitlegde wat de overwegingen waren, bijvoorbeeld om de gulden te steunen, dan had men daar alle begrip voor. Dat wil niet zeggen dat men het noodzakelijkerwijze met je eens is, maar men begrijpt dan wel waarom je zoiets doet.

Dus u stelt een maatschappelijke discussie over de politiek van de Bank en de prioriteitenkeuze van de Bank op prijs?

Ik denk dat het heel wezenlijk is dat de Bank die

Curriculum Vitae

De heer André Szász werd op 28 maart 1932 geboren te Jogjakarta, Indonesië. Na zijn eindexamen gymnasium-A studeerde hij Economie aan de Universiteit van Amsterdam, waarin hij in 1959 afstudeerde. In 1960 trad de heer Szász in dienst bij de De Nederlandsche Bank NV. Sedert 1973 is hij lid van de directie van de Bank. Zijn taakgebied betreft de internationale betrekkingen. In 1988 promoveerde de heer Szász aan de Universiteit van Amsterdam op het proefschrift 'Monetaire Diplomatie: Nederlands internationale monetaire betrekkingen 1958-1987'. Van zijn hand verschenen diverse publicaties op internationaal en Europees monetair terrein. Hij is o.a. lid van het Monetair Comité van de EG, van Werkgroep III van de OESO en van de Interdepartementale Raad voor Handelspolitiek. De heer Szász is plaatsvervan-ger van de President van de Nederlandsche Bank in de groep van Tien en in het Comité van centrale-bankpresidenten van de EG. De heer Szász is Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

'De ontwikkeling naar meer openheid heeft mijn volledige instemming'

discussie niet uit de weg gaat, dat de Bank uitlegt wat ze doet en waarom ze het doet. En als men het niet begrijpt, dat we dan antwoorden.

Vindt u dat de Bank in het proces van popularisering en democratisering op dit moment precies die openheid betracht die maatschappij-conform is?

Het moet zeker niet terug naar de periode-'60. Of het precies zo is, als het moet zijn, dat weet je natuurlijk nooit. Het is altijd een beetje zoeken en tasten. De ontwikkeling naar meer openheid heeft mijn volledige instemming. Ik werk daar naar vermogen aan mee. En alle collega's evenzeer. En of je het helemaal goed doet of niet, dat is zo moeilijk voor jezelf te beoordelen.

Monetaire autoriteit bent u niet alleen, dat is DNB samen met Financiën. Zijn er hier en daar wel eens punten van verschil van inzicht, misschien wel van wrevel?

Van wrevel ben ik me niet bewust. Kijk, het is een heel subtiele verhouding, misschien is dat de beste uitdrukking. Zij is gebaseerd op de Bankwet. De Bankwet wil twee dingen. Zij wil de politieke verantwoordelijkheid duidelijk bij de Minister leggen, door hem het aanwijzingsrecht te geven. De Bankwet wil ook de Bank een grote mate van autonomie geven. En dat is, vind ik, op een hele knappe manier gedaan in de wet. En vervolgens is die op een hele knappe manier uitgevoerd door de achtereenvolgende ministers van Financiën en de mensen in de leiding van de Bank, dus in de eerste plaats de achtereenvolgende Bankpresidenten. Het betekent, dat je aan de ene kant voortdurend de minister in staat moet stellen om die verantwoordelijkheid te nemen die de wet hem geeft en tegelijkertijd die autonomie vorm te geven, die de wetgever wilde. En hoe doe je dat? Dat doe je door te zorgen dat er een voortdurende discussie, een voortdurende dialoog is. Je moet vermijden dat er belangrijke ontwikkelingen op ons gebied zijn, die Financiën uit de krant moet lezen. Omgekeerd zouden wij dat ook niet willen. Het is één van de wezenlijke dingen dat indien je over een nieuw onderwerp begint en er niet automatisch meteen dezelfde reactie is, dan moet je erover praten.

Hoe krijgt dat overleg gestalte? Vindt er bijvoorbeeld, naast de wekelijkse lunch tussen de President en de Minister, op de uitvoerende echelons personeeluitwisseling plaats?

Dat gebeurt ook wel. Uitwisseling in die zin, dat er mensen die hier hebben gewerkt, naar Financiën gaan. Een voor de hand liggend voorbeeld is de directeur Buitenlandse Financiële Betrekkingen, Stek, die eerst hier heeft gezeten. U weet dat het omgekeerd ook op diverse niveaus het geval is.

Er is geen rouleringsschema of stageprogramma of iets van dien aard?

Nee. Er is natuurlijk wel een heel intensief contact op allerlei niveaus, in sommige gevallen geïnstitutionaliseerd. Er is een zogenoemde gemengde werkgroep; die gaat over monetair beleid, geldmarktbeleid. Op het internationale gebied is er niet zo'n geïnstitutionaliseerde groep met Financiën, maar we zien elkaar natuurlijk regelmatig 'en marge' van de vergaderingen. Waar het Europa betreft, is er wel een min of meer geïnstitutionaliseerd overleg, zij het in een informele groep onder leiding van Thesaurier-Generaal de heer Maas. In dit geval zitten de Secretaris-Generaal van Economische Zaken en Directeur-Generaal van verschillende departementen erin en ik zit erin voor de Bank. Nou, er is al dat soort overleg. En we telefoneren heel vaak. Allemaal vormen van overleg, naar gelang het nodig is.

Komt het wel eens voor, dat er Kamervragen gesteld worden waarbij u het gevoel bekruipt van: 'nu komen ze aan onze autonomie'?

Ik geloof dat je nooit aan onze autonomie kan komen door vragen te stellen.

De Bank schrijft de ministeriële antwoorden?

Soms is het zo, dat Financiën ons commentaar vraagt, soms vragen ze ons om concepten. Het hangt er helemaal van af hoe het uitkomt. Er is eigenlijk geen vaste regel voor. Soms schrijven zij de concepten en sturen die naar ons, met het verzoek om commentaar.

Vindt u het jammer dat in de Kamer eigenlijk weinig monetaire know-how is vertegenwoordigd?

Ik weet niet of u dat zo kunt stellen. Technische kennis, ja dat vind ik doodnormaal dat die, zeg maar, betrekkelijk beperkt is daar. Het interessante is ook geloof ik niet de techniek, het interessante is altijd het vertalen van techniek in policy. Er worden vragen gesteld, met name bijvoorbeeld als je het discontoverhoogt. Van: moet dat nou? Waarom moet dat eigenlijk? Dat zijn op zichzelf heel legitieme vragen. Gewoonlijk doen we dat niet zonder reden! Dan is het ook heel goed dat die reden wordt gegeven.

En een vraag als: waarom gaan we niet eens devalueren? Die vraag, in die vorm, herinner ik me niet.

Toch steekt de discussie over zo'n soort in '83 gestelde vraag weer af en toe de kop op.

Kijk, er is indertijd een hele discussie geweest over de wisselkoers. Ik heb er, dat herinner ik me nog, een samenvatting van geschreven. Het wisselkoersdebat, waar ook inderdaad Kamerleden actief aan deelnamen, dat was een heel legitiem discussiepunt.

Kunnen politici ook de consequenties overzien van een streven naar monetaire eenwording in Europa?

Ik geloof dat ze bij het streven naar monetaire eenwording in Europa, dat ze daar heel actief zijn en dat datgene dat zowel de Minister als wij daar proberen te doen, met een grote regelmaat ter discussie komt. Ik heb de indruk dat dat goed wordt uitgelegd daar, en ook een grote mate van steun krijgt.

We spraken al over autoriteit en gezag. Dat alles verschuift van het Frederiksplein naar Europa. Hoe wordt dat bij de Bank verwerkt, want iedere organisatie probeert toch te groeien en zich te manifesteren?

Ik zie het persoonlijk zo, dat het hoogste streven van een centrale bank niet is om zelf zoveel mogelijk te kunnen reguleren, maar om een zo goed mogelijk resultaat te krijgen op dat punt dat onze taak is, namelijk een stabiele munt. Het is ondenkbaar dat een klein land met een open economie, dat in zijn eentje kan. Dus wij hebben altijd een groot belang gehad bij een goede internationale coördinatie. We hebben traditioneel altijd gestreefd naar een internationaal monetair stelsel dat zo was ingericht, dat het ieder afzonderlijk land een zo groot mogelijk belang gaf bij een goed beleid. Mondiaal is dat steeds moeilijker geworden door het ineensstorten van het stelsel van Bretton Woods. Maar in Europa kan dat wel. Ik zie het dus juist als een groot belang de centrale-bankfuncties in Europa zo in te richten, dat die doelstelling wordt verwezenlijkt.

De Nederlandsche Bank heeft nu 1.650 medewerkers. Zijn dat er over vijf jaar aanzienlijk meer of aanzienlijk minder?

Zeker niet aanzienlijk meer. Als er een Europese Centrale Bank komt, waarbij ik in het midden laat of dat over vijf jaar is of over een andere periode, dan zou ik geneigd zijn om te zeggen eerder minder.

Een vervelend spanningsveld: de Bank is bezig iets na te streven dat haar eigen functie overbodig maakt.

Maar dat is heel vaak de manier om je werk het beste te doen.

Over die gang naar één monetair Europa heeft de heer Kessler een NIBE-katern geschreven: 'De ecu als parallelle munt op weg naar een Europese monetaire unie'. Dat was een scherpe analyse. Waarom heeft dat idee het in Europa niet gehaald?

Er zijn nogal wat dingen tegen een parallelle munt in te brengen. Niet zozeer tegen de manier waarop het zou kunnen worden ingericht, maar vooral tegen de manier waarop het waarschijnlijk in de praktijk zou gaan.

Gewoon de wet van Gresham?

Zo zou je het kunnen zeggen. Je zou het misschien ook zo kunnen zeggen, we proberen met zijn twaalf om onze munten zo stabiel mogelijk te maken en over het algemeen vindt men dat dat niet makkelijker wordt door er een dertiende munt aan toe te voegen.

Pöhl van de Bundesbank sprak afgelopen zomer over een weg naar Europa, welke door de twaalf in groepen met twee snelheden zou moeten worden afgelegd. Deelt u die visie?

Het hangt er erg van af hoeveel haast je maakt. Naarmate je het sneller wilt, is duidelijker dat niet iedereen meteen mee kan. Dus snelle institutionele veranderingen zouden, lijkt mij, noodzakelijkerwijs betekenen: verschillende snelheden. Of je dat wilt, is

in belangrijke mate een politieke vraag. Neem Italië. Dat land heeft op het ogenblik een financieringsstekort van ca. 11%. Dat is heel wat, als je naar een regel wilt dat de omvang van het financieringsstekort zodanig beperkt wordt dat je alleen maar leent voor je investeringen, dus niet meer voor je lopende uitgaven. Dat is overigens een regel die serieus in discussie is en het is eigenlijk ook de enige concrete regel die in discussie is. Verder wordt er gepraat over niet excessieve tekorten. Als je vraagt 'wat bedoel je met niet excessief', dan wordt men heel vaag.

Terug naar de periode van vóór de Zijlstra-norm?

Ik zeg niet, dat het de enige norm zou moeten zijn, maar je zou het een minimumnorm kunnen noemen. Stel dat je die zou aanleggen, dan moet het Italiaanse financieringsstekort min of meer gehalveerd worden. Een interessante vraag: hoe krijg je dat voor elkaar? Door een Economische en Monetaire Unie alvast op te zetten en dan te hopen dat je die zo kunt inrichten dat dat in Italië alsnog gebeurt? Of - wat ik veel waarschijnlijker vind - door op een gegeven moment de Italiaanse regering in staat te stellen om tegen haar parlement te zeggen: denk erom, als je niet meewerkt aan datgene wat de Italiaanse regering zelf probeert te doen, dan is er goede kans dat de zaak van start gaat zonder Italië. Ik denk zelf, dat deze tweede methode iets meer kans van slagen

heeft dan die andere methode. Er zou dus veel voor te zeggen zijn om in ieder geval niet al te snel te proberen institutionele veranderingen aan te brengen, maar in het huidige institutionele kader juist zoveel mogelijk voortgang te maken met de convergentie. Dit laatste kan dan, zeg maar, als drukmiddel worden gehanteerd om bijvoorbeeld de Italianen ertoe te krijgen datgene te doen waarvan ze in beginsel zelf ook vinden dat het moet gebeuren.

In Italië zal zo'n Europa-factor, het buitenland als boeman, zijn werk kunnen doen. Maar landen als Duitsland, Engeland, Frankrijk hebben daar toch geen boodschap aan?

Je zou kunnen zeggen dat in Duitsland de externe 'constraint' traditioneel een mindere rol speelt dan elders, en een minder grote rol hoeft te spelen, omdat in Duitsland de bereidheid om orde op zaken te stellen, door historische ervaringen veel groter is. De Duitsers hebben traumatische inflatie-ervaringen gehad, die doorwerken, ook in de generaties die het niet hebben meegemaakt. Ze vormen als het ware wat het rapport-Delors een stabiliteitsanker noemde waarvan de anderen kunnen profiteren, en ook in de praktijk profiteren.

Dat geldt toch niet voor Frankrijk? De Fransen zijn machtspolitici die niet eens weten dat er een buitenland is.

Dat is onjuist. Ik geloof dat de Fransen een heel duidelijke ontwikkeling hebben doorgemaakt de afgelopen jaren. Als je de situatie nu vergelijkt met die uit de periode van de monetaire slang, waar ze twee keer uit zijn gevallen, en daarna zelfs bijna nog een keer tijdens het EMS, dan zou je kunnen zeggen, dat tussen 1979 en omstreeks 1983 de Fransen een leerproces hebben doorgemaakt. In 1979 is het EMS begonnen, zo rond 1983 hebben ze geaccepteerd wat het impliceert en ze zijn dat steeds meer gaan aanvaarden. En ik geloof dat je ook in het algemeen kunt zeggen dat er in Frankrijk een veel Europees denken is, een veel groter bewustzijn van wat internationale samenwerking vergt, dan vroeger het geval was. Ik vind het een heel belangrijke ontwikkeling en een heel bemoedigende ontwikkeling, die in sterke mate in de hand is gewerkt door het EMS en ik verwacht ook dat als de Engelsen toe zouden treden tot het EMS, een soortgelijke ontwikkeling zou kunnen optreden.

Die ontwikkeling is er in Engeland nog niet?

De Engelsen hebben, zou je kunnen zeggen, sinds de ineenstorting van het stelsel van Bretton Woods nooit een vorm van monetaire samenwerking gehad die vergelijkbaar is met wat wij hier hebben gehad, eerst in de slang en later in het EMS. Dat hebben ze niet gehad en dat is iets waar je ooit eens mee moet beginnen en waar je ervaring mee moet opdoen.

De analyse dat de buitenlandse factor gebruikt wordt om binnenlands orde op zaken te kunnen stellen, is in Frankrijk klaarblijkelijk toegepast na het échec van de eerste jaren van Mitterrand. Zou de huidige slechte economische ontwikkeling in het VK een katalysator kunnen zijn voor toetreding van Engeland tot het EMS?

Ik geloof dat de externe constraint in alle landen een

heel belangrijke bijdrage kan leveren tot een goed binnenlands beleid. En die externe constraint, die wordt groter in Engeland, dat is duidelijk.

Wanneer denkt u dat de Engelsen de buitenlandfactor zullen aangrijpen als binnenlands argument?

Ik heb de indruk dat er duidelijk een ontwikkeling in Engeland gaande is die, zeg maar, aansluiting bij Europa zoekt, ook op deze grond.

Wanneer komt Engeland in het EMS?

Dat zou ik niet weten. De Engelse autoriteiten zelf zeggen dat in ieder geval de beslissing om het te doen genomen is, en dat het nog alleen maar een kwestie is van timing. Ze hebben zelf, zoals u weet, de precisering 'when the time is right'. Wanneer dat is, zou ik niet durven zeggen. Er zijn mensen die het dit jaar al verwachten. We zullen zien.

Met wie van de drie grote machtsblokken is het het leukst onderhandelen?

Ik weet niet of onderhandelen het goede woord is. We hebben natuurlijk heel intensieve contacten met met name de centrale banken. Je kunt zeggen dat de contacten met de Bundesbank zich in zoverre onderscheiden van de contacten met bijvoorbeeld de Banque de France en de Bank of England - waarmee de verhoudingen ook heel goed zijn - dat de Bundesbank op haar gebied een grotere mate van autonomie heeft, waardoor noodzakelijkerwijs het gesprek meteen een ander karakter heeft. Je doet veel makkelijker zaken met de Bundesbank, die haar eigen beleidscompetentie heeft, dan met die zusterinstellingen die een meer uitvoerende taak hebben.

Het overleg over de Europese monetaire samenwerking en eenwording is toch niet puur gebaseerd op idealisme?

Dat is toch ook gewoon een machtsspel en uitonderhandelen?

Ik zou eerder 'overleg' zeggen dan 'onderhandelen', ook al omdat de politieke beslissingen juist op zo'n gebied uiteindelijk door de regeringen worden genomen. Het is heel wezenlijk om daarbij goed overleg te hebben, zodat je bijvoorbeeld in het Monetaire Comité of in het Comité van Gouverneurs probeert tot eensgezinde adviezen te komen. Het is een kwestie van woorden, of je dat onderhandelen noemt of overleg, maar wat ik bedoel is, dat je hier, bij deze politieke beslissingen, een andere rol hebt dan wanneer het om je eigen beslissingen zou gaan.

Net stelde u dat de discussie met de Bundesbank een ander karakter heeft dan bijvoorbeeld met de Banque de France. Kunt u dat verduidelijken?

Het is voor de Bundesbank bijvoorbeeld makkelijk om een standpunt in te nemen, los van de vraag wat het standpunt is van haar regering.

Bent u daar jaloers op? Zijn de andere vertegenwoordigers jaloers op de autonomie van de Bundesbank?

Ik heb eigenlijk maar één centrale-bankier ooit iets daarover horen zeggen en dat was gouverneur Leigh Pemberton, die in een interview met ik meen de Financial Times zei, dat hij graag een regeling

zou willen hebben als in Nederland bestaat.

Pöhl is niettemin 'overruled' door Kohl ten aanzien van de ruilverhouding Ostmark/Dmark. Ervaren Bundesbank-functionarissen dat niet als een diskwalificatie? Is er niet toch een stukje glorie van de Bundesbank weg?

Ik geloof dat 'overruled' de situatie niet juist weergeeft. De vraag of er een vereniging met de DDR moest plaatsvinden of niet, was niet een bevoegdheid van de Bundesbank. De ruilverhouding was in heel sterke mate een politieke vraag. De autonomie van de Bundesbank is nooit bedoeld geweest om van de Bundesbank een staat in de staat te maken. De bedoeling van de autonomie was om de Bundesbank op haar gebied bevoegdheden te geven zonder dat de politiek daar een aanwijzingsrecht op zou hebben. Tegelijkertijd zegt ook de Duitse bankwet, dat de Bundesbank moet streven naar prijsstabiliteit en, in dat kader of met die beperking, verplicht is het algemene beleid te steunen. Dat is de formele situatie daar. Niemand heeft er bij mijn weten bij de Bundesbank aan getwijfeld, dat dit soort zaken uiteindelijk regeringsbeslissingen zouden zijn. Er kon geen sprake zijn van 'overrulen'. De Bundesbank heeft natuurlijk gewezen op de risico's, maar op een gegeven moment is het aan de regering om een keuze te maken.

De discussie vond een beetje in het openbaar plaats. Hoe kijkt u daar vanuit het oogpunt van monetaire diplomatie tegenaan?

Ik geloof dat het ondenkbaar zou zijn geweest dat het anders was gegaan. Misschien heeft het ook zekere voordelen. We bepleiten met zijn allen een autonome Europese Centrale Bank en het bezwaar daartegen is - ik zeg het maar even heel simpel - dat het ondemocratisch is om een staat in de staat te maken. Welnu, op die grond wil men soms niet voor Europa het Bundesbank-model. Ik geloof dat het op zichzelf ook wel iets nuttigs heeft, dat men liet zien dat de Bundesbank geen staat in de staat is. Dat in ieder democratisch land de wezenlijke politieke beslissingen genomen worden daar waar ze genomen behoren te worden: door de regering. Autonomie van de centrale bank betekent, dat je de centrale bank in staat moet stellen om haar doelstellingen te verwezenlijken, haar instrumentarium in te zetten.

Zoiets werkt in Nederland en Duitsland alleen vanwege de goede persoonlijke verstandhoudingen tussen de Staat (Financiën) en de centrale bank. Maar wordt dat in het Europa van de twaalf niet een hok vol wilde schapen?

In de Economische en Monetaire Unie komt de centrale bank duidelijk in een andere situ-

Serie Bank- en Effectenbedrijf nr. 28

De internationale financiële instellingen

(Drs A.F.P. Bakker)

'Een IMF-programma voor Zambia', 'G7-bijeenkomst in Houston', 'OESO-missie naar Polen'; bijna dagelijkse krantekoppen, maar weet u eigenlijk hoe deze en minder bekende instellingen, zoals de Bank voor Internationale Betalingen en de Club van Parijs, functioneren? Weet u welke doelstellingen zij hebben voor het wisselkoersstelsel, het schuldenprobleem, het kapitaalverkeer? En weet u hoe de besluiten tot stand komen, waar de middelen vandaan komen, op welke punten zij verschillen of elkaar juist overlappen?

Hoe dan ook; op deze vragen tracht Age F.P. Bakker - hoofd van de internationale beleidsafdeling van de Nederlandsche Bank - een antwoord te geven. Daarbij besteedt hij enerzijds aandacht aan de actuele beleidspraktijk en anderzijds aan aardige historische details. Daarnaast gaat de auteur in op de recente oprichting van de Oosteuropese Ontwikkelingsbank en op de voortschrijdende integratie binnen de EG.

Dit boek handelt over internationale financiële overheidsinstellingen. Het is dan ook primair gericht op kringen van regering, parlement, departementen, ambassades en consulaten. Echter, de contacten van deze instellingen met de particuliere sector - vooral in het kader van de kredietverlening - moeten ook bij banken en industriële bedrijven belangstelling voor dit boek doen wekken. Daarnaast kunnen ook de universiteiten als doelgroep van dit boek worden aangemerkt.

'De internationale financiële instellingen' - met een Ten Geleide van dr H.O.C.R. Ruding - is verkrijgbaar in de boekhandel en bij het NIBE en kost f 42,50 (excl. verzendkosten). U kunt het boek bestellen bij het NIBE. Een andere

mogelijkheid is een abonnement op de NIBE-Serie Bank- en Effectenbedrijf, waardoor u een korting van 20%(!) geniet. Iedere nieuw te verschijnen titel in de Serie wordt u dan automatisch toegesonden. Voor zowel bestellingen als abonnementen dient u gebruik te maken van de bon, die u moet zenden aan: NIBE, Antwoordnummer 7922, 1000 RA Amsterdam.

Bestelbon (invullen in blok- of typeletters s.v.p.)

Naam _____

Adres _____

Postcode _____ Woonplaats _____

- wenst te ontvangen ... ex. van 'De internationale financiële instellingen' van drs A.F.P. Bakker à f 42,50 (excl. verzendkosten);
- wenst te ontvangen ... ex. van 'De internationale financiële instellingen' van drs A.F.P. Bakker à f 42,50 (excl. verzendkosten) en automatische toezending van nieuw te verschijnen titels in de Serie Bank- en Effectenbedrijf (abonnementskorting 20%),

Datum _____ Handtekening _____

atie dan de centrale bank in Duitsland en in Nederland. Als ik het met Nederland vergelijk: ten eerste, wij hebben dus een traditie van een autonome centrale bank. Dat is in een groot deel van Europa niet aanwezig. Wij hebben - dat is dan een specifiek Nederlandse situatie - altijd coalitie-regeringen. Dat is ook van belang als je vraagt: waarom is er nooit een aanwijzing gegeven in Nederland? Allerlei redenen, maar dit is er mogelijk ook één van. Als er een aanwijzing zou worden gegeven, kan dat alleen maar belangrijke zaken betreffen. Dat zou een politiek item zijn, daar zal de Kamer over debatteren. Dan maakt het verschil of je een coalitie hebt die ook risico loopt, of niet. Een andere factor is: wij hebben externe doelstellingen waarover men het in grote lijnen altijd wel eens is. Dat bepaalt ook al in belangrijke mate het gedrag van een centrale bank. Al die dingen heb je niet op het Europese vlak en dat is dus een reden temeer om op het Europese vlak heel precies te zijn als je het hebt over de positie van de centrale bank en de bevoegdheden van de centrale bank. Want de dingen die in afzonderlijke landen met onze traditie min of meer vanzelf spreken, zullen daar veel minder vanzelf spreken.

Komt u daarom uit op het Europa van twee snelheden?

Nee. Uiteindelijk willen we naar een Economische en Monetaire Unie die alle lidstaten omvat. De meerderheid van de lidstaten heeft geen traditie van een autonome centrale bank. Als je keuze is om toch een autonome centrale bank te willen - en ik geloof dat er heel goede redenen voor zijn om dat te willen voor Europa - dan moet je heel zorgvuldig de positie van die centrale bank bij verdrag regelen. Dat wil dus zeggen, dat je niet kunt volstaan met in het verdrag te zeggen de centrale bank moet autonoom zijn, en er verder het beste van hopen. Nee, je moet precies aangeven op welke manier je dat wilt verwezenlijken.

Maar het gaat om traditie, om persoonlijke verhoudingen die goed moeten zijn. Dat kan je toch niet in een verdrag vastleggen?

Natuurlijk wel. Je weet niet hoe het werkt, maar je weet wel hoe de wettelijke regelingen zijn. Dus dat kun je daar allemaal wel of niet vastleggen, zoals dat ook een Bundesbankgesetz is vastgelegd. De Duitsers hadden ook geen traditie van een autonome centrale bank als ik kijk naar het begin van deze eeuw. Die hebben de inflatie gehad en die hebben op grond daarvan een Bundesbankwet opgezet waarin werd geregeld wat ik daarnet heb gezegd. Prioriteit voor prijsstabiliteit, duidelijk opgedragen aan de Bundesbank, en de onafhankelijkheid van de Bundesbank regelen. En de democratische legitimatie, die er altijd moet zijn, is op andere wijze geregeld. Dankzij de ervaringen die de Duitsers hebben opgedaan, heeft men die werking ook altijd aanvaard en is er nooit sterke drang in Duitsland geweest om de wet te veranderen, wat had gekund.

Wat wordt de vestigingsplaats van de Europese Centrale Bank?

Dat is nog niet beslist.

Wat zou de ideale vestigingsplaats zijn?

Ik geloof dat je je dan moet afvragen: hoe stel je je die centrale bank voor? En kun je die vestigingsplaats zo kiezen, dat die vestigingsplaats bijdraagt aan de doelstellingen, bijvoorbeeld autonomie. Kun je criteria bedenken - min of meer objectieve criteria - die die doelstelling steunen? Nu, dan zou ik me een aantal criteria kunnen voorstellen. Je zou kunnen zeggen: het moet uiteraard een financieel centrum zijn, maar bij voorkeur niet in een groot land, want als het in één van de grote landen is, dan moet je je afvragen of dat toch niet ten koste zou kunnen gaan van die autonomie. Dat is dus een criterium. Een tweede criterium is: ik zou het belangrijk vinden dat het in een land komt met een redelijke staat van dienst op het punt van stabiliteit van de munt. Ik zou me ook kunnen indenken dat je zegt: het is belangrijk dat de bank komt in een land dat een traditie heeft met een autonome centrale bank, en met traditie bedoel ik dan, zeg maar 150, 175 jaar. Dat is traditie.

U noemt dat overleg? Dat is toch onderhandelen.

Ik noem dat criteria, maar ik zou me kunnen indenken dat als je met aansprekende criteria komt en niet meteen roept 'natuurlijk moet het bij ons', dat ze anderen aanspreken.

Oost-Europa, hoort dat bij uw Europa? De twee snelheden, is dat wel van toepassing tussen uw Europa en Oost-Europa?

Dat is een onderwerp waar ik in mijn oratie op 9 november uitvoerig op hoop in te gaan. Ik zal er nu kort over zijn. Je zou het zo kunnen zien. In Centraal-Europa is er institutioneel een vacuüm aan het ontstaan. Hoe moet je nu die samenhangen in Europa als geheel zien? Ik geloof dat de EG, zeker als de integratie voortgang vindt, een kern kan vormen, een soort magneetwerking kan hebben voor Europa als geheel. Dat kan zij alleen maar hebben als die ontwikkeling naar de EMU voortgang vindt. En dat betekent dat je die Gemeenschap niet al te heterogeen kan maken, want anders stagneert het. Dus daar heb je een beleidsprobleem. Daarom moet je die samenhang vormgeven door andere vormen van samenwerking. Op monetair gebied zou je kunnen denken aan een figuur die we bijvoorbeeld destijds hebben gehad in de slang, waar niet-EG-landen speciale associatieverdragen met de slanglanden konden hebben. Ik zou me best kunnen indenken dat je zoekt naar vormen - en daar ga ik in mijn oratie over praten - waarin dat ook zo zal zijn en waarin je ook het IMF betreft, omdat allerlei dingen die voor EG-landen binnen EG-verband gebeuren, beleidscoördinatie e.d., voor niet-EG-landen niet in die vorm kunnen.

Wat drijft iemand tot het hoogleraarschap? Heeft u een missie?

Ik denk dat het een aantal overwegingen is. Eén ervan is terug te voeren naar mijn studietijd, waarin professor Verrijn Stuart colleges Europese Integratie gaf. Daar heb ik erg veel van geleerd. Voor een kleine groep mensen besteedde Verrijn Stuart veel aandacht aan de Europese eenwording en de totstandkoming van het EG-verdrag, dat in die tijd aan de

orde was. Hij was daar erg bij betrokken als lid van de commissie-Spaak, die toen de voorloper van dat verdrag heeft gemaakt. We hebben toen ervaren hoe leuk het was om naast al die theoretische vakken ook eens inzicht te krijgen in hoe het in de praktijk gaat. Het was fascinerend voor ons als studenten. En dat is nu een heel belangrijke overweging voor mij geweest om te proberen ook zoiets te doen. Of het zal lukken, dat is een tweede. Een tweede overweging: alle collega's doen er dingen bij. Je kunt eigenlijk stellen dat iedereen vindt dat hij een soort maatschappelijke taak heeft om bij zijn werk nog iets te doen. Een penningmeesterschap of in een bestuur van een stichting, zou mij persoonlijk niet aanspreken. Je moet er iets bijdoen en dan bij voorkeur iets wat je leuk vindt en waar je een kans hebt om het nog een beetje behoorlijk te doen ook. Derde overweging: Europa is eigenlijk sinds de Tweede Wereldoorlog niet zo in beweging geweest als nu. Het is heel leuk om daar mee bezig te zijn en om jezelf te stimuleren via zoiets, om daar ook meer algemeen mee bezig te zijn dan alleen in het werk.

U kunt uw ideeën bij de Bank of in Europa niet voldoende ventileren?

Ik zal u een voorbeeld geven. In mijn oratie wil ik niet alleen maar praten over hoe Centraal-Europa banden zou kunnen krijgen met de EG, maar ook over de vraag: wat betekent

dit voor de Centraaleuropese landen onderling? Het is dan heel interessant om een parallel te trekken met de situatie van West-Europa ten tijde van het Marshall-plan. De Amerikanen hebben ons geweldig geholpen, maar die hebben daar voorwaarden bij gesteld. We herinneren ons allemaal het geld, we herinneren veel minder de voorwaarden die je moest vervullen om het geld te krijgen. Die voorwaarden waren dat je jezelf moest helpen en elkaar moest helpen. Dat laatste is ook belangrijk. Dat heeft aanleiding gegeven tot het ontstaan van wat nu de OESO is. Ik zou me best kunnen indenken dat we ons dat herinneren in onze dealings met Centraal-Europa en ze stimuleren tot vormen van samenwerking. Dat voorkomt, dat ieder voor zich probeert om zo gauw mogelijk lid te worden van de EG, maar leidt ertoe dat ze onderling samenwerken, zodat je op die manier in Centraal-Europa hetzelfde effect zou kunnen krijgen als in West-Europa. Daar bestonden ook onderling ressentiment en territoriale aanspraken enz.

Zegt u welbewust Centraal-Europa, terwijl wij zeggen Oost-Europa?

Ja, de Sovjetunie is een geval apart. ♦

Drs J.L. Gerards
Drs J.J.M. Schipper
5 september 1990

Financiële markten en monetair beleid; ervaringen in zeven landen'

(onder redactie van dr S.C.W. Eijffinger en drs J.L. Gerards)

Na het verschijnen van Holbik's 'Monetary Policy in Twelve Industrial Countries' is er een duidelijke leemte ontstaan in overzichtelijke informatie in boekvorm over de belangrijkste financiële markten en het monetaire beleid. In die leemte is nu voorzien met het verschijnen van bovenvermeld studieboek. Het boek bevat bijdragen van economen die de financiële markten en het monetaire beleid in 's werelds belangrijkste economieën dagelijks beroepshalve gadeslaan.

De liberalisatie, deregulering en innovatie van de jaren '80 hadden repercussies op het monetaire beleid: de volatiliteit op en de integratie van financiële markten tasten de effectiviteit van het monetaire beleid op alle niveaus aan. Hieronder leed de uitvoering van het monetaire beleid. Elk land reageerde met een eigen aanpak van de problemen, ondanks de toenemende coördinatie en consultatie. De monetaire theorie wees daarbij niet eenduidig naar een oplossing. In de praktijk spelen namelijk ook andere, vaak per land verschillende institutionele factoren een rol.

Het is juist de wisselwerking tussen de theorie en de praktijk die in dit boek duidelijk naar voren komt. Aldus is een naslagwerk ontstaan dat een 'panoramic view' geeft op de ontwikkelingen in de belangrijkste financiële markten en op de monetaire politiek van de afgelopen jaren van de zogenoemde G-7. Dit naslagwerk is vooral bestemd voor degenen die willen kennismaken met de huidige stand van zaken op de belangrijkste financiële markten, maar

ook voor degenen die reeds een functie in de financiële wereld vervullen.

Het boek is verkrijgbaar in de boekhandel en bij het NIBE. Het kost f 49,50,- (excl. eventuele verzendkosten). Voor bestellingen bij het NIBE kunt u gebruik maken van nevenstaande bon, die u dient te zenden aan NIBE

Antwoordnummer
7922
1000 RA Amsterdam
(een postzegel is niet nodig).

Bestelbon (invullen in blok- of typeletters s.v.p.)

Naam _____

Adres _____

Postcode _____ Woonplaats _____

- wenst te ontvangen
... ex. van 'Financiële markten en monetair beleid: ervaringen in zeven landen', onder redactie van dr S.C.W. Eijffinger en drs J.L. Gerards, à f 49,50 (excl. verzendkosten);

Datum _____ Handtekening _____

